

TALE

19. januar 2010

Arrangement: Samråd i Folketingets Kulturudvalg
Åbent eller lukket: Åbent
Dato og klokkeslæt: 3. februar 2010, kl. 10.00
Sted: Folketingets Kulturudvalg
Kontaktperson (dep.): Michael Winding
Vedlagt er:

Der er efter ønske fra Pernille Frahm (SF) stillet følgende samrådsspørgsmål til ministeren:

Spørgsmål G

Ministeren bedes redegøre for, om Kunststyrelsen har fået kvartalsvise økonomirapporter i f.eks. 2008 og 2009, som følge af det skærpede tilsyn Aarhus Teater fra 2006 blev sat under, jf. Kunststyrelsens redegørelse om Aarhus Teater fra 27. november 2009? Et tilsyn, som ifølge redegørelsen indebærer en tættere og mere regelmæssig dialog med ledelsen, herunder en hyppigere - typisk kvartalsvis økonomirapportering.

Spørgsmål H

I tilknytning hertil bedes ministeren oplyse, hvor ofte Kunststyrelsen har afreporteret til Kulturministeriet om Aarhus Teaters økonomiske situation?

Spørgsmål I

Finder ministeren det er i overensstemmelse med et skærpet tilsyn, at teatret 2 år i træk kan underbudgettere udgifterne til det faste personale med henholdsvis 3,2 og 2,0 mio. kr., uden at det tilsyneladende har medført en reaktion fra Kunststyrelsen - eller for den sags skyld fra Kulturministeriet?

Spørgsmål J

Af redegørelsen fremgår det, at formålet med tilsynet er at holde bestyrelsen op på sin tilsynsforpligtelse med teatrets daglige ledelse. Mener kulturministeren dette formål er blevet opfyldt i henholdsvis 2008 og 2009 og i bekræftende fald på hvilken måde? I benægtende fald - hvilke konsekvenser mener ministeren dette bør få?

Inden jeg går over til besvarelsen af de konkrete spørgsmål vil jeg gerne pointere, at Aarhus Teater er en selvejende institution. Det betyder, at Aarhus Teater ikke er en del af staten, men at teatret hviler på et privat juridisk grundlag og dermed har en vis autonomi. Det betyder også, at Staten ikke har direkte myndighed over Aarhus Teater, men at staten altså kun kan stille krav til Aarhus Teater som betingelse for at yde et tilskud til teatret.

Det direkte ansvar for, at der tilrettelægges en hensigtsmæssig drift på teateret - og ansvaret for, at teaterets bevillinger anvendes til formålet ligger hos bestyrelsen.

Statens rolle – og det vil i dette tilfælde sige Kunststyrelsens rolle - er ikke at lede teatret, men at føre tilsyn med, at statens tilskud helt overordnet anvendes til det formål, som det er givet til. Det er bestyrelsen der har ansvaret for teatrets økonomiske drift.

Jeg finder det nødvendigt at påpege dette, fordi man kunne få et andet indtryk, når man ser de stillede spørgsmål.

Jeg vil også gerne – indledningsvist – beskrive rammerne for Statens – og her Kunststyrelsens - tilsyn med en selvejende institution.

Et statsligt tilsyn med en virksomhed, der som Aarhus Teater, modtager et stort offentligt tilskud [69,6 mio. kr. i 2010] tilrettelægges i Kulturministeriet normalt på den måde, at Staten godkender regnskab og budget for virksomheden. Der afholdes et årligt virksomhedsmøde, hvor årets resultater og kommende udvikling diskuteres. Dertil kommer at alle tilskudsmodtagere af denne størrelse har en resultataftale med en række målsætninger, som der ligeledes skal afrapporteres på i relation til årets regnskab og virksomhedsmøde.

Sådan ville et tilsyn have været tilrettelagt, hvis Aarhus Teater havde været en institution med en stabil driftssituation, med en positiv egenkapital og positive regnskabsresultater.

En sådan institution er Aarhus Teater heldigvis for det meste – men institutionen har i et par tilfælde haft underskud, som har betydet, at teateret har oparbejdet en negativ egenkapital. I 2006 satte Kulturministeriet derfor Aarhus Teater under skærpet tilsyn som blev varetaget af Kunststyrelsen. Dette skete, fordi teateret dengang over de forudgående to regnskabsår havde oparbejdet en negativ egenkapital på 6,4 mio. kr.

Skærpet tilsyn er ikke noget der iværksættes særligt tit, da langt de fleste af de selvejende institutioner på Kulturministeriets område er særdeles veldrevne institutioner. Lige for tiden er der på Kunststyrelsens område for eksempel kun to andre institutioner, der er under skærpet tilsyn – og det er Folkemusikkens Fælles Sekretariat og Peter Schaufuss Balletten.

Der findes der ikke hverken fra Finansministeriet eller fra Kulturministeriets side nogle overordnede retningslinier for, hvordan et sådant skærpet tilsyn skal tilrettelægges. Det tilrettelægges i hvert enkelt tilfælde med udgangspunkt i den konkrete situation.

For Aarhus Teater blev det skærpede tilsyn tilrettelagt således, at teateret ud over de forpligtelser teateret havde i forhold til det ordinære tilsyn, også skulle aflevere økonomiafrapporteringer hvert kvartal frem til egenkapitalen igen var positiv. Formålet med dette skærpede tilsyn var, at staten skulle have mulighed for at følge den økonomiske udvikling meget tæt. Formålet var ikke at sætte Aarhus Teater under administration og således skulle staten heller ikke godkende ledelsens konkrete dispositioner. Det har staten heller ikke hjemmel til, da Aarhus Teater jo altså er en selvejende institution.

Styrelsen har som nævnt ingen myndighed eller hjemmel til at træffe ledelsesmæssige beslutninger på vegne af teatret. Det er alene bestyrelsen, der kan gøre dette. Såfremt Kunststyrelsen i løbet af et regnskabsår skulle konstatere, at Aarhus Teater skulle være på vej "af sporet" rent økonomisk, så var og er styrelsens eneste mulighed at holde det statslige tilskud tilbage, og altså undlade at udbetale penge.

Hvordan har situationen så været på Aarhus Teater siden 2006?

Har teatret så i perioden med skærpet tilsyn været på vej "af sporet"?

Svaret er: Nej det har Aarhus Teater grundlæggende ikke!

I det første år under skærpet tilsyn – regnskabsåret 2005-2006 – kom teateret ud med et overskud på 2,3 mio. kr.

I 2006/2007 var overskuddet på 2,2 mio. kr. og i 2007/2008 var overskuddet lidt mindre prangende nemlig 0,3 mio. kr.

Ved afslutningen af sæson 2007/08 var den negative egenkapital således nede på 1,6 mio. kr. og tilsynet kunne konstatere, at det forekom realistisk at nå målet om en positiv egenkapital efter 2008/09.

Sådan gik det dog som bekendt ikke.

Den daværende teaterchef Madeleine Røn Juul fratrådte i juli 2008 og den nye ledelse med to direktører, som bestyrelsen ansatte, trådte først til i februar 2009.

I denne overgangsperiode mistede teateret tilsyneladende overblikket over økonomien og først i efteråret 2009, efter at bestyrelsen havde afskediget økonomichefen, og efter at den nye teaterledelse havde kulegravet teaterets økonomi, blev overblikket genoprettet.

Og det stod her klart, at man kom ud af regnskabsåret 2008/09 med et underskud på 5,8 mio. kr. Teateret måtte samtidig revidere sit budget for sæsonen 2009/2010, således at der nu budgetteres med et underskud på 4,2 mio.kr

På baggrund af de nye tal udarbejdede den nye direktion i dette efterår en genopretningsplan Bestyrelsen vedtog derefter planen, som gik ud på, at teatret på 3 sæsoner skal løse de økonomiske problemer indenfor rammerne af teatrets driftstilskud. Herefter trak bestyrelsen sig dog på baggrund af forløbet og den fastlåste situation, som det skabte på teatret.

Jeg valgte derfor at iværksætte en hurtig proces for udpegning af en ny bestyrelse for teateret. Ny bestyrelsesformand er Peter Parbo. Og den nye bestyrelse rummer i det hele taget meget stærke økonomiske og ledelsesmæssige kompetencer. Det er nu den nye bestyrelses opgave sammen med direktionen hurtigt muligt at bringe teatret på fode igen.

Dette er altså baggrunden for den situation, som teatret står i nu. Jeg synes, at det er væsentligt at have dette in mente, når jeg nu vil gå over til at svare på de konkrete spørgsmål.

Svar på spørgsmål G:

Jeg har forelagt spørgsmål G - om de nærmere detaljer i Kunststyrelsens tilsyn med Aarhus Teater - for styrelsen. Mit svar bygger således på de faktuelle oplysninger, jeg har fået fra styrelsen:

I 2006 blev det – som nævnt - aftalt, at teatret som led i et skærpet tilsyn skulle fremsende kvartalsvise økonomiopfølgninger til Kunststyrelsen. Det skulle ske frem til det tidspunkt, hvor teatret havde genskabt en positiv egenkapital.

Styrelsen har herefter frem til 2008 modtaget alle sådanne opfølgninger, dog bortset fra økonomiopfølgningen for 4. kvartal 2005. Som nævnt var der overskud i alle tre år, altså i sæsonerne 05/06, 06/07 og 07/08.

I 2008 modtog styrelsen:

- Teatrets økonomiopfølgning for 1. kvartal, hvori teatret nedjusterede sine forventninger til årsresultatet for sæson 2007/08 fra et overskud på 1,8 mio. kr. til et overskud på 0,6 mio. kr.
- Styrelsen modtog teatrets regnskab for sæson 2007/08, som dækker 2. kvartal. Regnskabet viste som nævnt et overskud på 0,3 mio. kr.
- Styrelsen godkendte den 19. juni det fra teatret modtagne budget for sæson 2008/09, hvori teatret budgetterede med et overskud på 1,75 mio. kr.
- Styrelsen afholdt den 30. juni et møde med teatret om teatrets senere resultatkontrakt.
- Teatrets økonomiopfølgning for 3. kvartal blev ved en forglemmelse ikke sendt til styrelsen, og den blev derfor først rekvireret i efteråret 2009. Opfølgningen viste, at teatret forventede et overskud på over 800.000 kr. for sæson 2008/09.
- Kunststyrelsen modtog ikke en økonomiopfølgning for 4. kvartal 2008. Den blev nemlig ikke udarbejdet, da teatrets nye direktion, som tiltrådte i februar 2009, bad om tid til at skabe sig et overblik over teatrets økonomi. Den nye direktion, som skulle udarbejde denne økonomiopfølgning, konstaterede ved sin tiltrædelse, at den hidtidige budgettering ikke var retvisende. Styrelsen aftalte i stedet som led i det skærpede tilsyn at drøfte økonomi med teatret på et virksomhedsmøde, som blev afholdt den 30. marts 2009.

Om 2009 oplyser Kunststyrelsen generelt, at teatrets nye direktion bad om yderligere tid til at skabe sig et overblik over teatrets økonomi. Derfor accepterede styrelsen, at man ikke ville modtage kvartalsvise økonomiopfølgninger, indtil der var skabt det fornødne overblik over økonomien. Styrelsen lagde til grund, at den nye direktion sammen med bestyrelsen arbejdede seriøst med at skaffe sig det økonomiske overblik. Styrelsen vurderede ligeledes, at man via løbende kontakter og møder med teatret om økonomien fik de fornødne oplysninger fra teatret.

Kunststyrelsen oplyser konkret om 2009:

- At man den 30. marts 2009 drøftede økonomi på et virksomhedsmøde med teatret. Her sagde teatrets bestyrelsesformand, at man - trods en vis usikkerhed - forventede et balancerende regnskabsresultat for sæsonen 2008/09.
- Sidst i maj modtog styrelsen teatrets foreløbige budget for sæsonen 2009/10, hvori der budgetteredes med et overskud på 730.000 kr. for sæsonen 2009/10. Den 25. juni modtog styrelsen det endelige budget. Teatret budgetterede her fortsat med et overskud på 730.000 kr. for sæsonen 2009/10. I et følgebrev var dog samtidigt anført, at teatret nu vurderede, at regnskabsresultatet for 2008/09 ville blive negativt: minimum 1 mio. kr. (og altså ikke balancerende).

- Den 26. juni godkendte styrelsen teatrets budget for 2009/10. Styrelsen forudsatte i den forbindelse, at styrelsen i tilfælde af væsentlige ændringer skulle godkende et revideret budget.
- På et møde den 30. oktober blev styrelsen orienteret om, at den nye ledelse nu havde skabt et overblik over økonomien, og at man havde afdækket de reelle tal. Tallene viste nu et forventet underskud på 5,8 mio. kr. for sæson 2008/09. På mødet udleverede teatret sit forventede regnskab 2008/09 og et revideret budget for sæson 2009/10. Også budgettet 2009/10 udviste nu et større underskud på 4,2 mio. kr.
- Efter årsskiftet har styrelsen modtaget teatrets årsregnskab for 2008/09, som den 21. december 2009 blev godkendt af teatrets nu afgåede bestyrelse. Teatrets endelige regnskab for sæsonen 2008/09 udviser det forventede underskud på knap 5,8 mio. kr.

Det er disse tal, der nu udgør udgangspunktet for den redningsplan, der nu er udarbejdet, og som nu skal konsolideres og implementeres.

Kunststyrelsen har overfor mig tilkendegivet, at man ikke selv finder, at det skærpede tilsyn med Aarhus Teater i sidste halvdel af 2008 og indtil oktober 2009 har været tilrettelagt optimalt. Styrelsen beklager helt konkret, at man først på et meget senere tidspunkt indhentede økonomifølgningen for 3. kvartal af 2008. [Her er tale om en klar fejl]

Hvad angår styrelsens accept af ikke at få økonomifølgninger i 2009, så vurderer Kunststyrelsen, at man under de givne omstændigheder ikke havde mulighed for at få indblik i teatrets reelle økonomi, før teatret selv fuldt havde afdækket den økonomiske situation, som det skete med udgangen af oktober 2009.

Kunststyrelsen erkender dog også, at man i situationen nok burde have indhentet en skriftlig erklæring fra teatrets bestyrelse om, hvorfor disse økonomifølgninger ikke kunne leveres - og om hvor længe denne situation forventedes at stå på.

Jeg er enig i Kunststyrelsens vurdering af, at det skærpede tilsyn ikke var tilrettelagt så godt som det kunne – og måske også burde have været. Derfor har jeg nu også lagt op til en præcisering af det skærpede tilsyn. Det vender jeg tilbage til om et øjeblik.

Man må dog nødvendigvis spørge sig selv, hvad Kunststyrelsen reelt kunne have gjort for at gennemtvinge ønsket om økonomifølgningerne?

Igen - Aarhus Teater er en selvejende institution, som hviler et privat juridisk grundlag, og staten har altså ikke direkte myndighed over Aarhus Teater.

Som jeg nævnte i min indledning, er styrelsens eneste mulighed for at sætte sig igennem overfor en selvejende institution, at holde tilskuddet tilbage, indtil institutionen har tilvejebragt tilfredsstillende oplysninger.

Det ville i den givne situation have været et meget drastisk skridt, som ville have forværret situationen væsentligt, da tilskuddet udgør en væsentlig del af teaterets livsgrundlag. Det ville nok heller ikke have været rimeligt i betragtning af, at situationen

var, at der lige var ansat en ny direktion, som jo faktisk var ved at frembringe de nødvendige tal og tage de nødvendige skridt.

Derfor accepterede styrelsen i en kort overgangsperiode, at teateret - i stedet for via økonomiopfølgningerne – orienterede om sin økonomi gennem møder og andre kontakter.

Med til billedet hører, at det næppe ville have ændret på teaterets økonomiske situation, at styrelsen havde insisteret på at få økonomiopfølgningerne. Ikke mindst i lyset af, at ledelsen vurderede, at de tal der kunne leveres på daværende tidspunkt, ganske enkelt ikke var retvisende.

Når det er sagt, så synes jeg, at der fremadrettet er behov for en mere systematisk tilrettelæggelse af det skærpede tilsyn – både specifikt for Aarhus Teater og mere generelt.

Jeg har derfor fået udarbejdet en detaljeret redegørelse fra Kunststyrelsen om det fremadrettede tilsyn med Aarhus Teater:

- For det første tilknyttedes der nu i en midlertidig periode eksterne økonomiske konsulenter til teateret. Konsulenterne vil støtte op om etableringen af processer, der til enhver tid sikrer, at teatrets direktion og bestyrelse og følgelig teatrets tilskudsyder har det fornødne overblik over den løbende udvikling i teatrets økonomi. Dette skal bidrage til at sikre en succesfuld implementering af teatrets genopretningsplan.
- For det andet skal der fra Kunststyrelsens side føres et forbedret og intensiveret tilsyn med Aarhus Teater, indtil teatrets egenkapital igen er positiv, hvilket forventes at være til fældet i 2013 eller 2014. Bl.a. skal teatrets kvartalsvise økonomiske afrapportering til styrelsen fremover også omfatte en ledelsesberetning for perioden, ligesom teatrets kvartalsvise økonomiske afrapportering til styrelsen foreløbigt året ud skal kvalitetssikres af de eksterne konsulenter.

Derudover har jeg som nævnt gennemført en hurtig proces for udpegning af en ny bestyrelse for Aarhus Teater. Ny bestyrelsesformand er Peter Parbo. Og den nye bestyrelse rummer i det hele taget meget stærke økonomiske og ledelsesmæssige kompetencer.

I forhold tilskudsforvaltning mere generelt iværksætter jeg tre tiltag:

- Departementet laver nu en detaljeret beskrivelse af, hvad der som minimum skal være indeholdt i et skærpet tilsyn. Dette vil give bl.a. Kunststyrelsen et langt klarere administrationsgrundlag i forhold til de selvejende institutioner, der er underlagt et sådant tilsyn.
- For det andet forbereder Kulturministeriet en ny tilskudslov med henblik på, at der fra 2011 kan skabes et samlet administrationsgrundlag i forhold til de selvejende institutioner, der modtager driftstilskud fra Kulturministeriet. Lovforslaget vil blandt andet komme til at indeholde bestemmelser om bestyrelsens virke og ansvar samt institutionernes anvendelse af tilskuddet.

- For det tredje rummer min strategiplan Kultur for alle en række initiativer, der skal styrke den ledelsesmæssige kompetence hos kulturinstitutionernes bestyrelser, bl.a. gennem rådgivning, videndeling og erfaringsudveksling.

Svar på spørgsmål H

Jeg vil nu gå over til spørgsmål H, som går på Kunststyrelsens rapportering til ministeriet om sagen.

Administrationen af landsdelsscenernes tilskud og dermed tilsynet med bl.a. Aarhus Teater er lagt ud til Kunststyrelsen. Det indebærer, at styrelsen fremsender et kort opsummerende notat til ministeriet én gang årligt, når teatrenes regnskabsresultater foreligger. I notatet gennemgås de enkelte teatres regnskabsresultater. Og afvigelser i forhold til de for teatrene godkendte budgetter kommenteres.

I det seneste notat fra styrelsen til ministeriet – om Aarhus Teaters resultat for sæson – nævnes det, at "teatrets økonomiske udvikling skal fortsat påses i lyset af den negative egenkapital, idet udviklingen aktuelt dog er positiv. Teatret forventer en positiv egenkapital ved udgangen af sæson 2009/10".

Herudover afrapporterer styrelsen til ministeriet efter behov. Fx når der konstateres væsentlige økonomiske problemer på en institution. Ministeriet fik en sådan afrapportering, da styrelsen ved udgangen af oktober 2009 blev orienteret om den økonomiske situation på Aarhus Teater.

Svar på spørgsmål I

Så er der spørgsmål I, som går på, om sagsforløbet er i overensstemmelse med et skærpet tilsyn, når teatret 2 år i træk kan underbudgettere personaleudgifter.

Jeg går ud fra, at de tal, som spørgeren nævner i spørgsmålet, vedrører teaterets realiserede lønudgifter i sæsonen 2008/09 og de budgetterede lønudgifter i indeværende sæson 2009/10.

I forbindelse med gennemgangen af økonomien i efteråret 2009 afdækkede den nye direktion, at personaleudgifterne i regnskabsåret 2008/2009 blev over 6 mio. kr. større end oprindeligt budgetteret, hvoraf lidt mere end halvdelen var udgifter til fast personale.

Det beskrevne merforbrug er, som nævnt, først konstateret af teaterets ledelse i forbindelse med regnskabsafslutningen for regnskabet 2008/2009 i efteråret 2009, og Kunststyrelsen har derfor heller ikke kunnet afdække dette tidligere i forbindelse med sit tilsyn.

Spørgeren beder mig tilsvarende redegøre for, hvordan teateret kunne underbudgettere lønudgifterne igen i 2009/2010-budgettet uden, at det blev opdaget i tilsynet. Igen blev dette først afdækket i forbindelse med direktionens gennemgang af økonomien i 2009.

Da Kunststyrelsen godkendte det oprindelige budget for 2009/2010 i juni 2009, havde de ikke nogen viden om, at personaleudgifterne ville vise sig at være kraftigt forøgede i regnskabsåret 2008/2009. Det blev først afdækket med regnskabet senere hen på året.

Det er lidt vanskeligt at se, hvordan Kunststyrelsen skulle have kunne forudse dette, når teateret ikke selv kunne. Den nye ledelse har nu rettet budgettet op, således at

personaleudgifterne i det reviderede budget for 2009/2010 er opskrevet med yderligere 3 mio. kr.

Svar på spørgsmål J

Endelig har vi det sidste spørgsmål, som handler om, hvorvidt det er lykkedes for Kunststyrelsen at holde bestyrelsen op sin tilsynsforpligtelse.

Hvad angår den afgående bestyrelses ansvar og tilsynsforpligtelse vil jeg blot konstatere, at bestyrelsen i den "kritiske periode" fra sommeren 2008 til og med 2009 har taget en række initiativer, som jeg mener, er fuldt i overensstemmelse med den opgave og forpligtelse, de har som ansvarshavende:

- I efteråret 2008 udpegede bestyrelsen en ny direktion, som tiltrådte i februar 2009, og de bidrog til en gennemgribende gennemgang af økonomien.
- Bestyrelsen afskedigede også økonomichefen.
- Bestyrelsen vedtog en genopretningsplan i efteråret 2009. En plan, hvor teatret på 3 sæsoner vil løse de økonomiske problemer indenfor rammerne af teatrets driftstilskud. Og
- sidst og ikke mindst har de enkelte medlemmer af bestyrelsen på baggrund af forløbet og den fastlåste situation, som det skabte på teatret, besluttet at trække sig fra bestyrelsen.

Jeg mener således ikke at den afgående bestyrelse på noget tidspunkt har fornægtet sit ansvar for teatrets økonomiske situation.

Afslutning

Lad mig afslutte med at sige, at jeg glæder mig over, at der nu er sat gang i arbejdet med at konsolidere og implementere en genopretningsplan for Aarhus Teater. Der er kommet en stærk og kompetent ny bestyrelse – og der ligger nu en klar plan for det fremtidige tilsyn med teateret. Jeg ser derfor frem til, at der nu skabes arbejdsro om Aarhus Teater, således at der igen kan komme fokus på det kunstneriske virke på teatret - til glæde for teatret og dets publikum.